

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

Навчально-методичні матеріали

до вивчення дисципліни

«Фінанси страхових організацій»,

для студентів, які навчаються за програмами підготовки бакалаврів
спеціальності: 072 – фінанси, банківська справа та страхування

Укладач: доц. Аберніхіна І.Г.

Дніпро НМетАУ 2017

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

Кафедра: **фінансів**

”Затверджую”
Перший проректор
проф. В.П. Іващенко

’ ___ ’ _____ р.

Програма навчальної дисципліни

„ ФІНАНСИ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ”

Спеціальність: **072 – Фінанси, банківська справа,
страхування**

Рівень вищої освіти: **бакалаврський**

Розподіл навчальних годин (денна форма навчання)

	Усього	четверті	
		III	IV
Усього годин за навчальним планом	180		
у тому числі:			
Аудиторні заняття	88	40	48
з них:			
лекції	48	24	24
лабораторні роботи	16	8	8
практичні заняття	24	8	16
семінарські заняття	-		
Самостійна робота	92		
у тому числі при :			
підготовці до аудиторних занять	44	20	24
підготовці до модульних контрольних робіт	18	9	9
виконанні курсових проектів (робіт)	-		
виконанні індивідуальних завдань	-		
опрацюванні розділів програми, які не викладаються на лекціях	30	21	9
Підсумковий контроль			Екзам.

Характеристика дисципліни

Навчальна дисципліна "Фінанси страхових організацій" є обов'язковою для вивчення студентами, які навчаються за освітньо-професійною та освітньо-науковою програмою підготовки бакалаврів, і входить до циклу дисциплін фахової підготовки.

Мета вивчення дисципліни – засвоєння основних теоретичних положень та набуття практичних навичок щодо сутності фінансів страхових організацій (а саме: порядку та механізмів формування й розміщення страхових фондів і резервів страхових організацій, побудови страхових тарифів, порядку оподаткування, оцінки фінансових результатів діяльності, фінансового стану та платоспроможності страхових організацій).

В результаті вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

- особливості організації фінансів страхових організацій;
- склад, порядок формування та розміщення страхових резервів;
- загальні засади щодо грошових надходжень та витрат від різних видів діяльності страхових організацій, формування фінансових результатів діяльності;
- підходи щодо формування та структури страхових тарифів;
- основи оцінки фінансової надійності страхової організації;

вміти:

- розрахувати рівень страхових резервів (резервів збитків, резерву незароблених премій, стабілізаційного резерву);
- розраховувати основні показники фінансової діяльності страхової організації;
- розрахувати страхові тарифи з ризикових видів страхування, страхування життя, здійснити оцінку результатів перестраховування;
- оцінити фінансову надійність страхової організації.

Критерії успішності – позитивні результати з усіх модулів дисципліни та отримання позитивних оцінок за результатами екзамену, що складається з двох частин. Перша частина екзамену проводиться наприкінці III четверті, а друга – наприкінці IV четверті.

Засоби діагностики успішності навчання – комплекти екзаменаційних тестових завдань.

Структура дисципліни

Мо- дуль	Тема лекції (заняття)	Обсяг, годин	Форма модульного контролю	
I	Модуль 1. Особливості організації фінансів страхових організацій			
	Лекції: Сутність фінансів страхової організації	2	Контрольна робота (тестування)	
	Грошові надходження страховиків	4		
	Практичні заняття: Склад та структура фінансових ресурсів страхової організації	2		
	Кругообіг грошових коштів страхової організації	2		
	Самостійна робота: Підготовка до аудиторних занять	5		
	Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях 1. Державна регламентація фінансової діяльності страхових організацій	12		
	Підготовка та складання модульного контролю	3		
	У с ь о г о:	30		
	II	Модуль 2. Страхові резерви		
Лекції Сутність, склад та порядок формування страхових резервів		4		Контрольна робота (тестування)
Розміщення страхових резервів		4		
Лабораторні роботи:				
Методи розрахунку резерву незароблених премій		4		
Розрахунок резервів збитків. Порядок розрахунку стабілізаційного резерву		4		
Самостійна робота Підготовка до аудиторних занять		8		
Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях 1. Принципи інвестиційної діяльності страхової організації		3		
Підготовка та складання модульного контролю		3		
У с ь о г о:		30		

Мо- дуль	Тема лекції (заняття)	Обсяг, годин	Форма модульного контролю
III	Модуль 3. Фінансово-економічна діяльність страхової організації		
	Лекції Доходи та витрати страхової організації	6	Контрольна робота (тестування)
	Фінансові результати діяльності страхової організації	4	
	Практичні заняття: Розрахунок основних показників діяльності страхової організації	2	
	Оподаткування страхових організацій	2	
	Самостійна робота Підготовка до аудиторних занять	7	
	Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях 1. Фінансовий потенціал страхової організації і механізм його формування	6	
	Підготовка та складання модульного контролю	3	
	У с ь о г о:	30	
IV	Модуль 4. Основи тарифних розрахунків з ризикових видів страхування		
	Лекції Елементи математичного і статистичного апарату для тарифних розрахунків	2	Контрольна робота (тестування)
	Формування страхових тарифів із страхування від окремих ризиків	4	
	Лабораторні роботи Розрахунок страхових тарифів із страхування від окремих ризиків	4	
	Практичні заняття: Розрахунок нормативів з окремих видів страхування	4	
	Визначення тарифних ставок для нових видів страхування	4	
	Самостійна робота		
	Підготовка до аудиторних занять	9	
	Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях	0	
	Підготовка та складання модульного контролю	3	
	У с ь о г о:	30	

Мо- дуль	Тема лекції (заняття)	Обсяг, годин	Форма модульного контролю
V	Модуль 5. Основи тарифних розрахунків страхування життя та перестраховання		
	Лекції Особливості побудови тарифної ставки зі страхування життя	4	Контрольна робота (тестування)
	Формування тарифних ставок при змішаному страхуванні життя	4	
	Форми перестраховання та їх характеристика	2	
	Практичні заняття: Математичні основи побудови резерву внесків із страхування життя	4	
	Актуарний підхід до оцінки результатів перестраховання	2	
	Самостійна робота Підготовка до аудиторних занять	8	
	Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях 1. Перерахування страхових внесків у зв'язку зі зміною умов страхування	3	
	Підготовка та складання модульного контролю	3	
	У с ь о г о:	30	
VI	Модуль 6. Оцінка фінансової надійності страхової організації		
	Лекції Сутність, визначення, оцінка фінансової стійкості та платоспроможності страхових організацій	4	Контрольна робота (тестування)
	Статистичні показники надійності страхових компаній	4	
	Лабораторні роботи Розрахунок основних показників надійності страхової організації	4	
	Практичні заняття: Методи забезпечення фінансової стійкості страхових операцій	2	
	Самостійна робота		
	Підготовка до аудиторних занять	7	
	Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях 1. Оцінка економічної ефективності страхового підприємництва	6	
	Підготовка та складання модульного контролю	3	
	У с ь о г о:	30	

Зміст дисципліни

Лекційний курс

№№ тем	Назва розділу/теми та її зміст	Тривалість (годин)
1	Сутність фінансів страхової організації Види страхових організацій і порядок їх створення. Організаційна структура страхової компанії. Органи управління страховою організацією. Сутність фінансів страхової організації. Фінансові ресурси страхової організації та особливості їх формування.	2
2	Грошові надходження страховиків Сутність грошових надходжень страховиків та їх класифікація. Страхові премії, як головне джерело надходжень страхової організації. Інші надходження страхової організації від операційної діяльності. Види надходжень страхової організації від інвестиційної і фінансової діяльності.	4
3	Сутність, склад та порядок формування страхових резервів Сутність страхових резервів та об'єктивна необхідність їх формування. Особливості страхових резервів. Резерви зі страхування життя. Страхові резерви з інших видів страхування: обов'язкові, додаткові. Сутність та методи розрахунку резервів незароблених премій. Розрахунок резервів збитків та стабілізаційного резерву.	4
4	Розміщення страхових резервів Порядок розміщення страхових резервів. Види та структура активів, що приймаються в покриття страхових резервів. Структурні співвідношення активів і резервів.	4
5	Доходи та витрати страхової організації Види доходів страхової організації. Характеристика доходів від страхових операцій. Доходи від операційної діяльності. Витрати страхової організації, пов'язані зі страховими операціями. Операційні витрати. Інша види витрат страхової організації.	6
6	Фінансові результати діяльності страхової організації Сутність прибутку страхових організацій та його складові. Порядок визначення прибутку від страхової діяльності. Розподіл прибутку страховика.	4
7	Елементи математичного і статистичного апарату для тарифних розрахунків Основні поняття та теореми теорії ймовірностей. Елементи фінансової математики. Відсотки. Відсоткові ставки. Дисконтування. Фінансові ренти. Середні величини і показники варіації. Показники страхової статистики.	2

№№ тем	Назва розділу/теми та її зміст	Тривалість (годин)
8	Формування страхових тарифів із страхування від окремих ризиків Склад і структура страхового тарифу. Визначення нетто-ставки з діючих ризикових видів страхування. Розрахунок нормативів з окремих видів страхування. Визначення тарифних ставок для нових видів страхування.	4
9	Особливості побудови тарифної ставки зі страхування життя Структура тарифної ставки. Таблиця смертності. Норма прибутковості. Математичні резерви, їх розрахунок.	4
10	Формування тарифних ставок при змішаному страхуванні життя Нетто-ставка зі страхування на дожиття. Нетто-ставка зі страхування на випадок смерті. Комутаційні числа. Брутто-ставки.	4
11	Форми перестраховання та їх характеристика Сутність і роль перестраховання. Методи перестраховання. Форми проведення перестраховальних операцій. Формування портфеля перестраховальних операцій. Коефіцієнт безпеки ймовірності розорення. Вплив кількості ризиків на стандартне відхилення показника результатів.	2
12	Сутність, визначення, оцінка фінансової стійкості та платоспроможності страхових організацій Поняття фінансової стійкості. Фактори, що визначають фінансову стійкість страхових організацій. Поняття платоспроможності. Розрахунок маржі платоспроможності страхової організації: нормативної та фактичної. Оцінка рейтингу страхової організації.	4
13	Статистичні показники надійності страхових компаній Методи забезпечення фінансової стійкості страхових операцій. Основні показники надійності страхових організацій: коефіцієнт ліквідності, коефіцієнт платоспроможності, коефіцієнт рентабельності, коефіцієнт надійності страхової організації.	4

Лабораторні роботи

№ роботи	Тема заняття	Тривалість (годин)
1	Методи розрахунку резерву незароблених премій	4
2	Розрахунок резервів збитків. Порядок розрахунку стабілізаційного резерву	4
3	Розрахунок страхових тарифів із страхування від окремих ризиків	4
4	Розрахунок основних показників надійності страхової організації	4

Практичні заняття

№ роботи	Тема заняття	Тривалість (годин)
1	Склад та структура фінансових ресурсів страхової організації	2
2	Кругообіг грошових коштів страхової організації	2
3	Розрахунок основних показників діяльності страхової організації	2
4	Оподаткування страхових організацій	2
5	Розрахунок нормативів з окремих видів страхування	4
6	Визначення тарифних ставок для нових видів страхування	4
7	Математичні основи побудови резерву внесків із страхування життя	4
8	Актуарний підхід до оцінки результатів перестраховування	2
9	Методи забезпечення фінансової стійкості страхових операцій	2

Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях

№№ теми	Назва теми	Тривалість (годин)
1	Державна регламентація фінансової діяльності страхових організацій [1, 2].	12
2	Принципи інвестиційної діяльності страхової організації [3, С. 88 – 102].	3
3	Фінансовий потенціал страхової організації і механізм його формування [4, С. 80 – 107].	6
4	Перерахування страхових внесків у зв'язку зі зміною умов страхування [5, С. 168-178].	3
5	Оцінка економічної ефективності страхового підприємництва [4, С. 65-71].	6

Рекомендована література

1. Закон України «Про страхування» в редакції Закону від 28.12.2015 // <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
2. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» в редакції Закону від 01.01.2016 // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
3. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій. Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2007. – 328 с.
4. Діденко Ю.Ю. Фінанси страхових організацій. Навчальний посібник / Ю.Ю. Діденко, О.О. Бондар. – Харків: ХАІ, 2014. – 135 с.
5. Основи актуарних розрахунків: Навчально-методичний посібник / С.М. Лаптев, В.І. Грушко, М.П. Денисенко та ін. – К.: Алерта, 2004. – 328 с.
6. Страхування: Підручник / Керівник авт. колективу і наук. ред. Осадець С.С. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2002. – 599 с.

Укладачі: доцент, к.е.н.

/ І.Г. Аберніхіна /

Завідувач кафедри фінансів, доцент, к.е.н.

/ І.Г. Сокиринська /

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1

Тема: Склад та структура фінансових ресурсів страхової організації

Теоретичними положеннями для практичного заняття є лекційні матеріали за темою «Сутність фінансів страхової організації».

Після вивчення лекційних матеріалів для закріплення теми студент повинен виконати наступні завдання та відповісти на контрольні запитання.

Завдання для самостійного виконання

Завдання 1. Сформууйте джерела формування власного та залученого капіталу страхової компанії: зареєстрований (пайовий) капітал, страхові резерви, доходи майбутніх періодів, резервний капітал, нерозподілений прибуток, кредиторська заборгованість, вилучений капітал, цільове фінансування, додатковий капітал, довгострокові кредити банку, неоплачений капітал, короткострокові кредити банку.

Таблиця – Джерела формування капіталу страхової компанії

Джерела капіталу	Види капіталу відповідного джерела

Завдання 2. Надайте коротку характеристику видам власного капіталу страхової компанії.

Завдання 3. Надайте коротку характеристику видам залученого капіталу страхової компанії.

Завдання 4. Надайте коротку характеристику видам позикового капіталу страхової компанії.

Завдання 5. Надайте характеристику іншим видам ресурсів страхової компанії (окрім фінансових): основні засоби, трудові ресурси, інформаційні ресурси.

Завдання 6. Проаналізуйте склад та структуру фінансових ресурсів страхової організації за наступними даними (таблиця 1). Аналіз провести за формою, наведеною в таблиці 2. За результатами аналізу зробити висновки.

Таблиця 1 – Вихідні дані для аналізу складу та структури фінансових ресурсів страхової компанії

Вид фінансового ресурсу	Минулий період	Поточний період
Власний капітал		
Зареєстрований (пайовий) капітал	55000	55000
Капітал у дооцінках	421	421

Додатковий капітал	157	157
Резервний капітал	567831	567831
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	33337	(18321)
Інші резерви	1868	3299
Разом власного капіталу	658614	608387
Залучений капітал		
Страхові резерви	40149	58132
у тому числі:		
резерви збитків або резерви належних виплат	8679	14531
резерви незароблених премій	31470	43601
Разом залученого капіталу	40149	58132
Позиковий капітал		
<i>Довгострокові зобов'язання</i>		
Відстрочені податкові зобов'язання	1020	1095
<i>Короткострокові зобов'язання</i>	22299	26444
Разом позикового капіталу	23319	27539
Разом фінансових ресурсів	розрахувати	розрахувати

Відстрочене податкове зобов'язання визнається у разі наявності тимчасових різниць, що підлягають оподаткуванню.

Тимчасові різниці, що підлягають оподаткуванню та є наслідком фінансових інвестицій у дочірні, асоційовані та спільні підприємства, **визначаються відстроченим податковим зобов'язанням**.

Тимчасові різниці, що підлягають вирахуванню та є наслідком інвестицій у дочірні, асоційовані та спільні підприємства, **визначаються відстроченим податковим активом за умов:**

- анулювання тимчасових різниць протягом 12-ти місяців з дати Балансу;
- очікування податкового прибутку, достатнього для списання тимчасової різниці.

Якщо податкові збитки і податкові пільги перенесені на майбутні періоди, то відстрочений податковий актив визнається у разі очікування у майбутньому прибутку, достатнього для відшкодування цих збитків і відшкодування пільгами.

Таблиця 2 – Аналіз складу, динаміки та структури фінансових ресурсів страхової компанії

Вид фінансового ресурсу	Минулий період	Питом а вага ресурсу	Поточний період	Питом а вага ресурсу	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення	Структурні зрушення
Власний капітал							
Зареєстрований (пайвий) капітал	55000		55000				
Капітал у дооцінках	421		421				
Додатковий капітал	157		157				
Резервний капітал	567831		567831				
Нерозподілений	33337		(18321)				

прибуток (непокритий збиток)							
Інші резерви	1868		3299				
Разом власного капіталу	658614		608387				
Залучений капітал							
Страхові резерви	40149		58132				
у тому числі:							
резерви збитків або резерви належних виплат	8679		14531				
резерви незароблених премій	31470		43601				
Разом залученого капіталу	40149		58132				
Позиковий капітал							
<i>Довгострокові зобов'язання</i>							
Відстрочені податкові зобов'язання	1020		1095				
<i>Короткостроков і зобов'язання</i>	22299		26444				
Разом позикового капіталу	23319		27539				
Разом фінансових ресурсів							

Контрольні запитання

1. Розкрийте зміст та особливості страхової діяльності.
2. Розкрийте зміст фінансів страхової організації.
3. Охарактеризуйте фінансові відносини страхової організації з іншими суб'єктами господарювання.
4. Дайте характеристику складу та структурі фінансових ресурсів страхової організації.

Рекомендована література

1. Закон України «Про страхування» в редакції Закону від 28.12.2015 // <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
2. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій. Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2007. – 328 с.

Практичне заняття 2

Тема: Кругообіг грошових коштів страхової організації

Теоретичними положеннями для практичного заняття є лекційні матеріали за темою «Грошові надходження страховиків».

Після вивчення лекційних матеріалів для закріплення теми студент повинен виконати наступні завдання та відповісти на контрольні запитання.

Завдання для самостійного виконання

Завдання 1. Підтвердіть або спростуйте твердження.

Твердження	Так/ні
Страхова компанія, як і будь-який інший суб'єкт господарювання, формує грошові потоки від операційної (страхової), інвестиційної та фінансової діяльності	
Найбільші грошові потоки страхова компанія формує від здійснення інвестиційної діяльності	
У процесі здійснення страхових операцій компанія акумулює грошові кошти у вигляді премій за договорами страхування, співстрахування та перестрахування	
Інвестиційна діяльність дозволяє акумулювати додаткові надходження у вигляді отриманих кредитів	
Одним із шляхів фінансування діяльності страхових компаній є залучення кредитних ресурсів	
В процесі кругообігу фінансових ресурсів страхової компанії відсутня стадія виробництва у зв'язку з чим капітал існує лише у грошовій формі	
Страховик акумулює грошові кошти у трьох особливих формах: власному капіталі, страхових резервах та довгострокових кредитах	
На момент створення страхової компанії базовим елементом її капіталу є кредитні ресурси	

Завдання 2. Розподіліть потоки страхової компанії від страхової діяльності на вхідні та вихідні: комісійні винагороди, витрати на ведення справи, відрахування на превентивні заходи, відрахування в страхові резерви, повернення раніше сформованих страхових резервів, страхові виплати за договорами страхування, надходження від сплати страхових премій, кошти від реалізації права регресної вимоги страховика, страхові виплати за договорами перестрахування, виплата податків.

Таблиця – Розподіл потоків страхової компанії від страхової діяльності

Вхідні	Вихідні

Завдання 3. Розподіліть потоки страхової компанії від фінансової діяльності на вхідні та вихідні: надходження від розміщення акцій власної емісії, погашення

боргових зобов'язань, виплата дивідендів, залучення кредитних ресурсів, сплата відсотків за кредитними ресурсами.

Таблиця – Розподіл потоків страхової компанії від фінансової діяльності

Вхідні	Вихідні

Завдання 4. Розподіліть потоки страхової компанії за видами діяльності: відсотки за борговими цінними паперами, відсотки за розміщення коштів на депозитному рахунку в банку, відрахування в страхові резерви, повернення раніше сформованих страхових резервів, виплата дивідендів, витрати на придбання об'єктів нерухомості, витрати на придбання фінансових інструментів, надходження від реалізації основних засобів, залучення кредитних ресурсів, погашення боргових зобов'язань, кошти від реалізації права регресної вимоги страховика, сплата відсотків за позиковими коштами, страхові виплати за договорами перестраховування.

Таблиця – Розподіл потоків страхової компанії за видами діяльності

операційна	інвестиційна	фінансова

Контрольні запитання

1. Охарактеризуйте кругообіг страховика. Які чинники впливають на нього.
2. Дайте характеристику фінансових потоків в контексті руху фінансових ресурсів страхових компаній.

Рекомендована література

1. Закон України «Про страхування» в редакції Закону від 28.12.2015 // <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
2. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» в редакції Закону від 01.01.2016 // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
3. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій. Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2007. – 328 с.

Практичне заняття 3

Тема: Розрахунок основних показників діяльності страхової організації

Теоретичними положеннями для даного практичного заняття є лекційні матеріали за темами: «Доходи та витрати страхової організації», «Фінансові результати діяльності страхової організації».

Після вивчення лекційних матеріалів для закріплення теми студент повинен виконати наступні завдання та відповісти на контрольні запитання.

Завдання для самостійного виконання

Задача 1. За даними страхової компанії щодо страхування майна підприємств та організацій в регіоні (таблиця 1), визначити основні відносні показники страхової діяльності.

Таблиця 1.

Вихідні дані для розрахунку

Показник	Сума
Кількість застрахованих об'єктів (N)	102500
Сума застрахованого майна (S), тис. грн.	198350
Страхові платежі за об'єктами (P), тис. грн.	2800
Сума виплат страхового відшкодування (W), тис. грн.	1680
Кількість об'єктів, що постраждали (n)	2050
Страхова сума об'єктів, що постраждали (S_n), тис. грн.	4352

Задача 2. За вихідними даними таблиці 2 розрахувати чистий фінансовий результат діяльності страхової компанії.

Таблиця 2

Вихідні дані для розрахунку чистого фінансового результату діяльності страхової компанії

Показник	Умовні позначення	Сума, тис. грн.
Премії підписані, валова сума	П1	782313
Премії, передані у перестраховування	П2	30017
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	З1	77525
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	З2	-129
Адміністративні витрати	АВ	209337
Витрати на збут	ВЗ	169508
Інші операційні витрати	ІОВ	48180
Собівартість послуг	С	16075
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	ЧЗСВ	352075
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	Д(В)ЗСР	-4615
Інші операційні доходи	ІОД	106389
Інші фінансові доходи	ІФД	44988
Інші доходи	ІД	248809
Інші витрати	ІВ	162825
Витрати (дохід) з податку на прибуток	ПП	41303

Практичне заняття 4

Тема: Оподаткування страхових організацій

Теоретичними положеннями для даного практичного заняття є лекційні матеріали за темами: «Доходи та витрати страхової організації», «Фінансові результати діяльності страхової організації».

Після вивчення лекційних матеріалів для закріплення теми студент повинен виконати наступні завдання та відповісти на контрольні запитання.

Завдання для самостійного виконання

Завдання. На підставі вивчення законодавчих та нормативних документів скласти таблицю податків та обов'язкових платежів, що сплачують страхові компанії.

Таблиця

Податки та обов'язкові платежі, що сплачують страхові компанії

Найменування податку, збору або платежу	Об'єкт оподаткування	Джерело сплати	Ставки, %	Посилання на законодавчий чи нормативний акт

Контрольні запитання

1. Охарактеризуйте основні законодавчі та нормативні документи, що обов'язкові для використання страховими компаніями в цілях оподаткування.
2. Розкрийте зміст об'єкту оподаткування.
3. Охарактеризуйте джерела сплати податків страховими компаніями.
4. Розкрийте особливості оподаткування доходів страхових компаній.

Рекомендована література

1. Закон України «Про страхування» в редакції Закону від 28.12.2015 // <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
2. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» в редакції Закону від 01.01.2016 // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
3. Податковий Кодекс України [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій. Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2007. – 328 с.

Практичне заняття 5

Тема: Розрахунок нормативів з окремих видів страхування

Мета: засвоєння, поглиблення та систематизація знань щодо механізму визначення нормативів з окремих видів страхування; набуття навичок щодо визначення нормативів з окремих видів страхування.

Теоретичними положеннями для даного практичного заняття є лекційні матеріали за темами: «Елементи математичного і статистичного апарату для тарифних розрахунків», «Формування страхових тарифів із страхування від окремих ризиків».

Після вивчення лекційних матеріалів для закріплення теми студент повинен виконати наступні завдання та відповісти на контрольні запитання.

Задачі для самостійного розв'язання

Задача 1. Розрахувати резерв платежів за довгостроковими видами страхування на основі наступних даних:

– фактично надійшло премій: 1) по страхуванню життя - 385000 тис. грн.; 2) з пенсійного страхування – 2000 тис. грн.;

– передбачено на виплату за нормативом: 1) по страхуванню життя – 85%; 2) з пенсійного страхування – 92%;

– фактичні виплати страхових і викупних сум склали: 1) по страхуванню життя - 320000 тис. грн.; 2) з пенсійного страхування – 1200 тис. грн.;

Задача 2. Розрахувати резерв коштів, залучених із запасного фонду за ризиковими видами страхування, або направлених до нього використовуючи наступні дані:

– фактично надійшло премій: 1) з ризикових видів страхування - 38500 тис. грн.; 2) зі страхування сільгоспідприємств – 1500 тис. грн.;

– передбачено на виплату за нормативом: 1) з ризикових видів страхування – 55%; 2) зі страхування сільгоспідприємств – 81%;

– фактичні виплати склали: 1) з ризикових видів страхування - 14056 тис. грн.; 2) зі страхування сільгоспідприємств – 960 тис. грн.;

Контрольні запитання

1. Обґрунтуйте необхідність розрахунку нормативів з окремих видів страхування.

2. Розкрийте сутність нормативного методу.

3. Дайте характеристику нормативів, які встановлені для визначення суми коштів, залучених із запасного і резервного фондів, або спрямованих до них.

Рекомендована література

1. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» в редакції Закону від 01.01.2016 // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

2. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій. Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2007. – 328 с.

Практичне заняття 6

Тема: Визначення тарифних ставок для нових видів страхування

Мета: засвоєння, поглиблення та систематизація знань щодо механізму визначення тарифних ставок для нових видів страхування; набуття навичок щодо визначення тарифних ставок для нових видів страхування.

Теоретичними положеннями для практичного заняття є лекційні матеріали за темою «Формування страхових тарифів із страхування від окремих ризиків».

Після вивчення лекційних матеріалів для закріплення теми студент повинен виконати наступні завдання та відповісти на контрольні запитання.

Задачі для самостійного розв'язання

Задача 1. Існують такі дані по страховій компанії за чотири квартали звітного року, тис. грн.:

Квартал	Страхова сума	Сума виплат
1	32000	150
2	32890	135
3	34400	148
4	35000	142

У звітному році умови були стабільні, величина навантаження у тарифній ставці – 25%. З ймовірністю 0,95 розрахуйте нетто-ставку і брутто-ставку.

Задача 2. Загальна страхова сума із страхування будівель у господарствах громадян становила 56000000 грн., страхове відшкодування за цими об'єктами виплачено у розмірі 235200 грн. Який розмір збитковості страхової суми?

Задача 3. Сільськогосподарські культури застраховані за добровільним страхуванням від градобою, зливи, бурі і пожежі на корені, заморозків і повені на 32560000 грн. Визначте збитковість страхової суми, якщо страхове відшкодування становило за рік 218152 грн.

Задача 4. Цукровий буряк застрахований на суму 18900000 грн., страхове відшкодування виплачено у розмірі 585900 грн. Обчисліть збитковість страхової суми.

Задача 5. Застраховано 180000 дворів (господарств), у яких виникло 594 пожежі. Визначить частість виникнення пожеж.

Задача 6. Визначить відношення ризиків (відношення середньої страхової суми об'єкта, що горів, до середньої страхової суми застрахованого об'єкта) на підставі таких даних: число застрахованих дворів — 220000, страхова сума —

990000000 грн., число дворів, що горіли — 1100, страхова сума дворів, що згоріли та ушкоджених пожежею — 4 510 000 грн.

Задача 7. Розробіть страхові тарифи з добровільного страхування туристів від нещасних випадків. За даними статистики кожний рік за туристичними путівками відпочиває близько 40 тис. чоловік. У середньому за рік травмується 1000 чол. Відношення середньої передбачуваної виплати до середньої очікуваної страхової суми становить 0,3. Передбачається, що страхуванням буде охоплено 30,0 % туристів, причому коефіцієнт відставання береться за 0,9. Розрахуйте нетто-ставку.

Задача 8. Існують такі дані по страховій компанії за три роки, тис. грн.:

Роки	Страхова сума	Сума виплат
1	65320	450
2	42890	185
3	54400	248

Розрахуйте нетто-ставку.

Задача 9. Існують такі дані по страховій компанії за три роки, тис. грн.:

Роки	Страхова сума	Сума виплат
1	66440	350
2	48890	285
3	56400	148

У звітному році умови страхування були стабільні, величина навантаження у тарифній ставці — 30 %. Розрахуйте нетто-ставку і брутто-ставку.

Задача 10. Розробіть страхові тарифи з добровільного страхування автомобілів від ДТП. За даними статистики кількість автомобілів становить близько 1500 тис. У середньому за рік трапляється 30 000 ДТП. Відношення середньої передбачуваної виплати до середньої очікуваної страхової суми становить 0,7. Передбачається, що страхуванням буде охоплено 30,0 % автомобілів, причому коефіцієнт відставання приймається рівним 0,6. Розрахуйте нетто-ставку.

Задача 11. Вихідні дані для розрахунку — значення збитковості по страхуванню від пожеж майна підприємств за останні 5 років:

Роки	1	2	3	4	5
Збитковість, %	0,605	0,706	0,725	0,715	0,694

Визначить середню збитковість і її середньоквадратичне відхилення.

Задача 12. Визначить тарифну нетто-ставку при страхуванні від пожеж, якщо ймовірність страхового випадку $q = 0,013$, кількість застрахованих об'єктів $N = 500$, середнє значення ступеня знищення об'єкта $b_{cp} = 0,5$ середньоквадратичне відхилення від середнього значення $\sigma b = 0,2$. Рівень гарантії безпеки у прийнятий рівним 0,9.

Задача 13. Визначить основну частину тарифної нетто-ставки і нетто-внеску при страхуванні на випадок смерті в результаті нещасного випадку. Ймовірність страхового випадку протягом року $q = 0,002$, страхова сума $S=10$ тис. грн.

Задача 14. Визначить основну частину тарифної нетто-ставки при страхуванні від пожеж, якщо ймовірність страхового випадку $q = 0,013$, середнє значення ступеня знищення об'єкта $b_{cp} = 0,5$.

Задача 15. Визначить тарифну нетто-ставку і нетто-внесок при страхуванні на випадок смерті в результаті нещасного випадку. Ймовірність страхового випадку протягом року $q = 0,002$, страхова сума $S = 10$ тис. грн., кількість застрахованих $N = 3000$, рівень гарантії безпеки — $0,95$.

Контрольні запитання

1. Дайте визначення страхового тарифу.
2. Для чого призначена нетто-ставка.
3. Для чого розраховується ризикова надбавка.
4. Розкрийте порядок визначення брутто ставки.

Рекомендована література

1. Закон України «Про страхування» в редакції Закону від 28.12.2015 // <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
2. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» в редакції Закону від 01.01.2016 // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
3. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій. Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2007. – 328 с.
4. Основи актуарних розрахунків: Навчально-методичний посібник / С.М. Лаптев, В.І. Грушко, М.П. Денисенко та ін. – К.: Алерта, 2004. – 328 с.

Тема: Математичні основи побудови резерву внесків із страхування життя

Мета: засвоєння, поглиблення та систематизація знань щодо математичної побудови резерву внесків із страхування життя; набуття навичок щодо математичної побудови резерву внесків із страхування життя.

Теоретичними положеннями для практичного заняття є лекційні матеріали за темою «Особливості побудови тарифної ставки зі страхування життя» та «Формування тарифних ставок при змішаному страхуванні життя».

Після вивчення лекційних матеріалів для закріплення теми студент повинен виконати наступні завдання та відповісти на контрольні запитання.

Задачі для самостійного розв'язання

Задача 1. З 69950 застрахованих у віці 20 років померло на протягом року 269 чол., з 69681 у віці 21 року — 300 і з 69381 у віці 22 років — 331 чол. Обчисліть показник смертності на 1000 чол. кожного віку.

Задача 2. Відомо, що за договором страхування на випадок смерті, укладеним особою у віці 37 років терміном на три роки, одноразова нетто-премія становить 27 грн. 30 коп., а сучасна вартість майбутнього платежу — 2 грн. 83 коп.

Обчисліть постійну річну нетто-премію.

Задача 3. У якому розмірі застрахований повинен сплачувати річну (постійну) нетто-премію за договором страхування на випадок смерті, укладеним на страхову суму в 2000 грн. терміном на п'ять років, якщо одноразова нетто-премія по страхуванню цієї особи становить 48 грн. 05 коп. із 1000 грн. страхової суми, а сучасна вартість майбутнього платежу — 4 грн. 45 коп.?

Задача 4. Обчисліть річну нетто-премію по змішаному страхуванню життя особи у віці 35 років, яка виявила бажання застрахуватися на суму 5000 грн. терміном на 15 років, якщо річна нетто-премія за втрату працездатності від нещасних випадків становить 1 грн. 50 коп., одноразова нетто-премія по страхуванню на випадок смерті — 120 грн. 77 коп., одноразова нетто-премія по страхуванню на дожиття — 393 грн. 51 коп. із 1000 грн. страхової суми, а сучасна вартість майбутнього платежу — 10 грн. 20 коп.

Якби страхувальник уклав договір змішаного страхування життя терміном на 15 років з умовою одноразової сплати страхових внесків, то розмір одноразової нетто-премії становив би 529 грн. 58 коп. із кожної 1000 грн. страхової суми.

Задача 5. У якому розмірі страхувальник повинен сплачувати річну нетто-премію за договором змішаного страхування життя, укладеним на 5000 грн. терміном на 15 років, з умовою сплати страхових внесків протягом перших 10 років

дії договору? Сучасна вартість майбутнього платежу за 10 років — 7 грн. 78 коп., за 15 років — 10 грн. 20 коп.

Задача 6. Визначить річну брутто-премію за договором страхування на випадок смерті і втрати працездатності, укладеним на суму 1000 грн. терміном на 3 роки, згідно з яким: річна нетто-премія на випадок смерті — 9 грн. 65 коп.; річна нетто-премія на випадок утрати працездатності — 1 грн. 50 коп.; початкові витрати — одноразово 5 грн. на 1000 грн. страхової суми; адміністративно-господарські витрати — щорічно 3 грн. на 1000 грн. страхової суми; комісійні витрати — 10 % брутто-премії. Сучасна вартість майбутнього платежу — 2 грн. 83 коп. До річної нетто-премії за договором змішаного страхування життя, укладеному на суму 5000 грн. терміном на 15 років, робиться така надбавка:

- на початкові витрати — одноразово 25 грн. на 1000 грн. страхової суми;
- на адміністративно-господарські витрати — щорічно 2 грн. на 1000 грн. страхової суми;
- на комісійні витрати — 9% брутто-премії.

Задача 7. Річна нетто-премія становить 51 грн. 92 коп. із 1000 грн. страхової суми. Сучасна вартість майбутнього платежу — 10 грн. 20 коп.

Обчисліть річну брутто-премію.

Задача 8. Розрахувати зміну розміру резерву внесків протягом терміну (5 років) дії договору страхування на дожиття з одноразовою сплатою, укладеного на страхову суму 8000 грн. особою у віці 44 роки. Зміну розмірів резерву внесків протягом терміну дії договору розрахувати за договорами на дожиття, на випадок смерті та змішаного страхування життя.

Контрольні запитання

1. Назвіть відмінності в структурі страхового тарифу по страхуванню життя від ризикових видів страхування.
2. Розкрийте зміст одноразової нетто-ставки на дожиття.
3. Охарактеризуйте порядок визначення одноразової нетто-ставки на випадок смерті.
4. Розкрийте сутність комутаційних чисел.
5. Охарактеризуйте порядок визначення річної нетто-ставки.
6. Охарактеризуйте порядок визначення резерву внесків по страхуванню життя?

Рекомендована література

1. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій. Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2007. – 328 с.
2. Основи актуарних розрахунків: Навчально-методичний посібник / С.М. Лаптев, В.І. Грушко, М.П. Денисенко та ін. – К.: Алерта, 2004. – 328 с.

Практичне заняття 8

Тема: Актуарний підхід до оцінки результатів перестраховування

Мета: засвоєння, поглиблення та систематизація знань застосування актуарного підходу до оцінки результатів перестраховування; набуття навичок застосування актуарного підходу до оцінки результатів перестраховування.

Теоретичними положеннями для практичного заняття є лекційні матеріали за темою «Форми перестраховування та їх характеристика».

Після вивчення лекційних матеріалів для закріплення теми студент повинен виконати наступні завдання та відповісти на контрольні запитання.

Задачі для самостійного розв'язання

Задача 1. Станом на січень 2006 р. страхова компанія має такі показники:

- сплачений статутний фонд — 8200 тис. грн.;
- технічні резерви 13 300 тис. грн.;
- вільні резерви 120 тис. грн.

Визначити величину відповідальності на один договір страхування (перестраховування), що може нести страхова компанія.

Задача 2. Страхова компанія уклала договір страхування об'єкта вартістю 2,4 млн. грн при страховому тарифі 0,4 %. Власне утриманні компанії 1.4 млн. грн, решта перестраховується у двох перестраховиків порівну. Величина комісії за укладення і супровід договору 10 %. Збитки внаслідок пожежі становлять 600 тис. грн.

- Визначити: 1) страхові платежі, котрі отримає страховик і перестраховки;
2) величину комісійної винагороди, котру отримає страховик;
3) розмір страхування і перестраховування.

Задача 3. Страхова компанія здійснює непропорційне перестраховування об'єкта вартістю 5 млн. грн. В страхуванні бере участь 5 учасників (страховик і чотири перестраховки). Вартість об'єкта розділена на 5 шарів вартістю 1 млн. грн. кожен. Ймовірність настання страхового випадку для шарів така: перший (нижній) — 0,45; другий — 0,25; третій — 0,15; четвертий — 0,1; п'ятий — 0,05. Страховий тариф 0,8 %. Перший збиток — 0,6 млн грн., другий — 1,3 млн грн., третій — 2,2 млн. грн.

- Визначити: 1) страхові платежі для кожного учасника;
2) величину відшкодування і учасників виплати при першому, другому і третьому збитках.

Задача 4. Сума власного утримання страховика становить 50 тис. ум. од. Сума ексцедента — 200 тис. ум. од. Визначити місткість ексцедентного договору?

Задача 5. Власне утримання цедента за договором ексцедента суми становить 20 тис. ум. од. Ексцедентний договір складається з чотирьох часток (ліній). Клієнт

має намір укласти договір страхування на суму 200 тис. ум. од. Який розмір ризику може прийняти цемент.

Контрольні запитання

1. Розкрийте сутність перестрахування, перестраховальних операцій. Класифікація перестраховальних операцій.

2. У яких випадках страховики повинні застосовувати перестраховальні операції?

3. В якому порядку здійснюються перестраховальні операції і які документи для цього застосовуються?

Рекомендована література

1. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій. Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2007. – 328 с.

2. Основи актуарних розрахунків: Навчально-методичний посібник / С.М. Лаптев, В.І. Грушко, М.П. Денисенко та ін. – К.: Алерта, 2004. – 328 с.

Практичне заняття 9

Тема: Методи забезпечення фінансової стійкості страхових операцій

Мета: засвоєння, поглиблення та систематизація знань щодо застосування методів забезпечення фінансової стійкості страхових операцій; набуття навичок застосування методів забезпечення фінансової стійкості страхових операцій.

Теоретичними положеннями для практичного заняття є лекційні матеріали за темою «Сутність, визначення, оцінка фінансової стійкості та платоспроможності страхових організацій».

Після вивчення лекційних матеріалів для закріплення теми студент повинен виконати завдання та відповісти на контрольні запитання.

Стислі теоретичні положення

Фінансова стійкість страхових операцій означає, наскільки страховий фонд, що створений, достатній для виплат страхового відшкодування, які фінансові можливості страховика виконати свої зобов'язання як по майновому, так і особистому страхуванню.

Ставки платежів майнового страхування встановлені виходячи із середнього рівня виплат страхового відшкодування за кілька років. Якщо фактичні виплати перевищують середній рівень, то виникає небезпека дефіциту коштів. Тому необхідно заздалегідь виявити можливі відхилення виплат від середнього рівня і фактори, що їх обумовлюють.

Розрахунок можливих коливань виплат відшкодування на одиницю страхової суми ведеться за формулою:

$$\sigma = \sqrt{m \cdot p(1-p)}, (1)$$

де σ — середнє квадратичне відхилення;

m — число застрахованих об'єктів;

p — ймовірність настання збитку;

$1 - p$ — ймовірність, що збитку не буде;

p і $1 - p$ — дві альтернативні (взаємовиключаючі) ознаки.

Формула виражає залежність можливих відхилень результатів від кількості застрахованих об'єктів і середньої ймовірності збитку. Під середньою ймовірністю збитку розуміється середній рівень виплат страхового відшкодування за кілька років, тобто тарифна нетто-ставка по страхуванню того чи іншого виду майна.

Розглянемо цю залежність на прикладах.

Приклад 1. Застраховано 200 об'єктів, страхова сума кожного — 1400 грн., а всіх об'єктів — 280 000 грн. Тарифна брутто-ставка дорівнює 1 грн., у тому числі нетто-ставка 90 %, або 0,9 грн. із 100 грн. страхової суми.

Отже, із загальної суми страхових платежів на виплату страхового

відшкодування призначається 2520 грн. (280000 0,9:100). Це і є найбільш ймовірна сума виплат.

Ступінь ймовірності збитку — 0,009 (2520:280000), що дорівнює нетто-ставці, тільки вона виражена не у відсотках. Розраховуємо середнє квадратичне відхилення виплат на одиницю страхової суми:

$$\sigma = \sqrt{200 * 0,009 * (1 - 0,009)} = \sqrt{1,78} = 1,33.$$

Відхилення загального розміру відшкодування, виходячи із середньої страхової суми об'єктів, становить 1862 грн. (1400 * 1,33). Це означає, що при заданій у прикладі кількості об'єктів і їх страховій сумі фактичні виплати страхового відшкодування будуть відхилятися від середнього розміру, обчисленого по нетто-ставці, у більшу чи меншу сторону на 1862 грн., або 0,74 (1862 : 2520). Цей показник у статистиці називається коефіцієнтом варіації і позначається V. Ймовірність виплатити на 1862 грн. більше, ніж надійшло в страховий фонд, мабуть, складає половину, тобто 0,37. Такий великий коефіцієнт варіації говорить про нестійкість страхових операцій.

Приклад 2. Збільшимо кількість застрахованих об'єктів до 1000, тобто в 5 разів, залишивши без зміни середню страхову суму (1400 грн.) і нетто-ставку (0,9 грн.). Загальна страхова сума — 1400000 грн. На виплату страхового відшкодування призначається 12600 грн. (1400000 * 0,9 : 100). Середнє відхилення виплат за цих умов:

$$\sigma = \sqrt{1000 * 0,009 * (1 - 0,009)} = \sqrt{8,92} = 2,98.$$

$$1400 * 2,98 = 4186.$$

Ймовірність виплатити на цю суму більше чи менше коштів у порівнянні із середнім рівнем:

$$V = \frac{4186}{12600} = 0,33, \text{ або } 33\%.$$

Ймовірність перевищення виплат у цих межах становить 16,5 % (33 : 2).

Порівнюючи результати першого і другого прикладів, бачимо, що із збільшенням кількості застрахованих об'єктів фінансова стійкість страхових операцій зростає.

Приклад 3. Кількість застрахованих об'єктів і їх страхова сума — як у першому прикладі. Нетто-ставка збільшується втриє, тобто до 2,7 грн. із 100 грн. страхової суми. Отже, у страховий фонд повинно надійти 7560 грн. (280 000 * 2,7 : 100).

$$\sigma = \sqrt{200 * 0,027 * 0,973} = \sqrt{5,25} = 2,29.$$

$$1400 * 2,29 = 3206.$$

$$V = \frac{3206}{7560} = 0,42, \text{ або } 42\%.$$

Ймовірність перевищення виплат над середнім рівнем дорівнює в цьому випадку 21 % (42 : 2). Отже, із збільшенням нетто-ставки фінансова стійкість операцій підвищується.

Приклад 4. Кількість об'єктів і їх страхова сума — як у другому прикладі. Нетто-ставка — 2,7 грн. із 100 грн. страхової суми. На виплату

страхового відшкодування при цих умовах буде нараховане 37800 грн. (1400000 - 2,7 : 100).

$$\sigma = \sqrt{1000 * 0,027 * 0,973} = \sqrt{26,27} = 5,13.$$

$$1400 * 5,13 = 7182.$$

$$V = \frac{7182}{37800} = 0,19, \text{ або } 19\%.$$

Ймовірність виплатити більше (на 7182 грн.) дорівнює 9,5% (19 : 2), тобто такі збитки можливі один раз за 10 років. Ці страхові операції є цілком стійкими.

Приклад 5. Кількість об'єктів (1000) і нетто-ставка (2,7) — як у четвертому прикладі. Середня страхова сума на один об'єкт — 2500 грн. У страховий фонд надійде 67500 грн. (2500000 * 2,7 : 100).

$$\sigma = \sqrt{1000 * 0,027 * 0,973} = \sqrt{26,27} = 5,13.$$

$$2500 * 5,13 = 12825.$$

$$V = \frac{12825}{67500} = 0,19, \text{ або } 19\%.$$

Результат той же, що й у четвертому прикладі.

Контрольні запитання

1. Розкрийте сутність перестрашування, перестрашувальних операцій. Класифікація перестрашувальних операцій.
2. У яких випадках страховики повинні застосовувати перестрашувальні операції?
3. В якому порядку здійснюються перестрашувальні операції і які документи для цього застосовуються?

Рекомендована література

1. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій. Навчальний посібник. — К.: КНЕУ, 2007. — 328 с.
2. Основи актуарних розрахунків: Навчально-методичний посібник / С.М. Лаптев, В.І. Грушко, М.П. Денисенко та ін. — К.: Алерта, 2004. — 328 с.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Лабораторна робота 1

Тема: Методи розрахунку резерву незароблених премій

Мета: засвоєння, поглиблення та систематизація знань щодо розрахунку резерву незароблених премій; набуття навичок щодо розрахунку резерву незароблених премій.

Короткий опис роботи.

У процесі виконання роботи студент повинен:

1. Відповісти на теоретичні питання у відповідності до теми роботи.
2. Ознайомитись і виконати поставлене завдання щодо розрахунку резерву незароблених премій.

Теоретична основа роботи.

Теоретичною основою роботи є тема: «Сутність, склад та порядок формування страхових резервів». Перед початком виконання лабораторної роботи студент повинен вивчити основні положення цієї теми (використовуючи конспект лекцій та рекомендовану літературу) і відповісти на наступні питання:

1. Дайте характеристику технічних резервів із загального страхування.
2. Визначте основні складові технічних резервів із загального страхування.
3. Охарактеризуйте резерви премій та методи їх формування.
4. Охарактеризуйте інші види технічних резервів та методи їх формування.
5. Дайте характеристику резервів із страхування життя.
6. Розкрийте порядок розрахунку резерву довгострокових зобов'язань та належних виплат страхових сум.

Виконання роботи.

Виконуючи роботу, необхідно дотримуватись наступної інструкції:

1. Запустити програму Excel.
2. Використовуючи приклади, виконати задачі для самостійного розв'язання за варіантами (вихідні дані надаються викладачем).

Результат роботи повинен бути представлений у вигляді розрахункового файлу.

Задачі для самостійного розв'язання.

Задача 1. Страхова компанія уклала договори страхування транспортних засобів на різні строки. Необхідно розрахувати величину резерву незароблених премій на звітну дату за цими договорами з урахуванням тривалості договорів та надходжень страхових премій методом «1/365». Вихідні дані за договорами наведено в таблиці.

Розрахунок резерву незаробленої премії представити у вигляді табл.

Таблиця

Розрахунок резерву незароблених премій

Договір страхування транспортних засобів	Розмір страхової премії, грн.	Строк дії договору страхування, дні	Кількість днів, що пройшли з моменту початку дії договору страхування до звітної дати, дні	Резерв незароблених премій, грн.
Разом				

Задача 2. Надходження страхових премій за договорами страхування вантажів, укладених строком на 1 рік по кварталах минулого року склала (див. табл. 2, додатку 1). Розрахувати резерв незароблених премій на 1 січня поточного року методом «1/4», «1/8», «1/24» і порівняти результати. Результати розрахунку представити у вигляді таблиці.

Таблиця

Розрахунок резерву незароблених премій трьома методами

Надходження премій	Сума, тис. грн.	РНП методом «1/4»	РНП методом «1/8»	РНП методом «1/24»
За кварталами				
1				
2				
3				
4				

Задача 3. Страховий внесок за договором страхування домашнього майна у звітному періоді склав 680 грн. Комісійна винагорода по договору становить 8%, резерв попереджувальних заходів щодо втрати та пошкодження майна становить 17% від суми страхового внеску. До звітної дати з моменту укладання договору минуло 42 дні. Договір укладений на 192 днів. Розрахувати резерв незаробленої премії за цим договором страхування. Вихідні дані за варіантами надаються викладачем.

Задача 4. Надходження страхових премій в страховій компанії за місяцями склало, тис. грн. (табл. 4, додатку 1). Розрахувати резерв незароблених премій на кінець поточного року методом «1/24».

Лабораторна робота 2

Тема: Розрахунок резервів збитків. Порядок розрахунку стабілізаційного резерву

Мета: засвоєння, поглиблення та систематизація знань щодо розрахунку резервів збитку; набуття навичок щодо розрахунку стабілізаційного резерву.

Короткий опис роботи.

У процесі виконання роботи студент повинен:

1. Відповісти на теоретичні питання у відповідності до теми роботи.
2. Ознайомитись і виконати поставлене завдання щодо розрахунку резервів.

Теоретична основа роботи.

Теоретичною основою роботи є тема: «Сутність, склад та порядок формування страхових резервів», та тема «Розміщення страхових резервів». Перед початком виконання лабораторної роботи студент повинен вивчити основні положення цієї теми (використовуючи конспект лекцій та рекомендовану літературу) і відповісти на наступні питання:

1. Дайте коротку характеристику резервів, що формують страхові компанії згідно з законодавством України.
2. Які ще резерви можуть формувати страхові компанії.
3. Яким чином страхові компанії розміщують сформовані резерви.

Виконання роботи.

Виконуючи роботу, необхідно дотримуватись наступної інструкції:

1. Запустити програму Excel.
2. Розрахувати задачі для самостійного розв'язання.

Результат роботи повинен бути представлений у вигляді розрахункового файлу.

Задачі для самостійного розв'язання

Задача 1. Сума заявлених у зв'язку зі страховими випадками претензій за звітний квартал становила 2100 тис. грн. Розмір здійснених страхових виплат за даний період – 1950 тис. грн. Невиплачені збитки за періоди, що передують звітному – 1350 тис. грн. Розрахувати резерв заявлених, але не виплачених збитків.

Задача 2.

Зароблені страхові платежі у 1 кварталі – 2120 тис. грн., у 2 кварталі – 2090 тис. грн., у 3 кварталі – 1980 тис. грн., у 4 кварталі - 1350 тис. грн. При цьому у 1 кварталі – 68% платежів передано на перестраховання. Розрахувати резерв збитків, які виникли, але не заявлені.

Задача 3. Резерв коливань збитковості на початок звітного періоду – 155 тис. грн. Фактичні виплати у звітному періоді (за вирахуванням частки перестраховика) – 360 тис. грн. Величина резерву заявлених, але не виплачених збитків на початок і на кінець звітного періоду (за вирахуванням частки перестраховика) становила 210 і 200 тис. грн. відповідно; величина резерву збитків, які виникли, але не заявлені, на початок і на кінець звітного періоду (за вирахуванням частки перестраховика) становила 160 і 150 тис. грн. відповідно. Зароблена страхова премія – 1800 тис. грн. Очікуваний

рівень збитковості, який взято за основу при розрахунку тарифної ставки за видом страхування – 0,2.

Задача 4. Страховик проводить розрахунок стабілізаційного резерву станом на кінець звітного періоду за договорами страхування підприємницьких (фінансових) ризиків та договорів страхування вантажів.

Задача не ускладнена умовами передачі ризиків у перестраховування за даними договорами страхування.

За звітний період за договорами страхування є наступні дані (табл. 1). Витрати з ведення договорів страхування підприємницьких (фінансових) ризиків (прямі і непрямі) склали 40120 грн.

У відповідності з Правилами формування страхових резервів за договорами страхування підприємницьких ризиків, передбачений обов'язковий порядок формування стабілізаційного резерву; за договорами страхування вантажів стабілізаційний резерв формується у разі 10%-ого відхилення коефіцієнта збитків, що відбулися від середнього значення даного коефіцієнту.

Коефіцієнти збитків, що відбулися зі страхування вантажів за періоди, що передують звітному, становили: 0,54; 0,84; 0,71; 0,63.

Зароблена премія за договорами страхування вантажів за період, що передує звітному, склала 403000 грн.

Лабораторна робота 3

Тема: Розрахунок страхових тарифів із страхування від окремих ризиків

Мета: засвоєння, поглиблення та систематизація знань щодо розрахунку страхових тарифів; набуття навичок щодо розрахунку страхових тарифів від окремих ризиків.

Короткий опис роботи.

У процесі виконання роботи студент повинен:

1. Відповісти на теоретичні питання у відповідності до теми роботи.
2. Ознайомитись і виконати поставлене завдання щодо розрахунку страхових тарифів від окремих ризиків.

Виконання роботи.

Виконуючи роботу, необхідно дотримуватись наступної інструкції:

1. Запустити програму Excel.
2. Розрахувати задачі для самостійного розв'язання.

Результат роботи повинен бути представлений у вигляді розрахункового файлу.

Задачі для самостійного розв'язання

Задача. Розрахувати тарифну ставку з добровільного страхування автомобілів за наступними даними.

Таблиця 1

Число звернень за 2 варіантом ризиків при проведенні страхування автомобілів

№	Клас ризиків	Число звернень на 1000 застрахованих автомобілів
1	стихійні лиха	5,6
2	викрадення	42,3
3	аварія	98,2

За даними статистики кількість автомобілів становить близько 1800 тис. од., у середньому за рік трапляється — 40000 страхових випадків. Передбачається, що страхуванням буде охоплено 45% автомобілів. Середня вартість відшкодування на одне ДТП - 15400 грн. Показник гарантії безпеки приймається в розмірі 95 %, що відповідає $\alpha(\gamma) = 1,645$.

Припустимо, що за 5 років за даним видом страхування рівень збитковості становив по роках у гривнях із 100 грн. страхової суми: 4,4; 4,7; 5,1; 4,3; 4,8.

Лабораторна робота 4

Тема: Розрахунок основних показників надійності страхової організації

Мета: засвоєння, поглиблення та систематизація знань щодо розрахунку основних показників надійності страхової організації.

Після вивчення теоретичних матеріалів для закріплення теми студент повинен розв'язати наступні задачі за власним варіантом, що надається викладачем.

Задача 1. Визначити фактичний і нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює ризикові види страхування. Зробити висновки щодо виконання ним вимог закону України «Про страхування» стосовно рівня платоспроможності страхової компанії.

Задача 2. Оцінити стан фінансової надійності страховика за наведеними вихідними даними.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ ОКРЕМИХ РОЗДІЛІВ ПРОГРАМИ ДИСЦИПЛІНИ, ЯКІ НЕ ВИКЛАДАЮТЬСЯ НА ЛЕКЦІЯХ

Розділи програми, які не викладаються на лекціях

№№ теми	Назва теми	Тривалість (годин)
1	Державна регламентація фінансової діяльності страхових організацій [1, 2].	12
2	Принципи інвестиційної діяльності страхової організації [3, С. 88 – 102].	3
3	Фінансовий потенціал страхової організації і механізм його формування [4, С. 80 – 107].	6
4	Перерахування страхових внесків у зв'язку зі зміною умов страхування [5, С. 168-178].	3
5	Оцінка економічної ефективності страхового підприємництва [4, С. 65-71].	6

За кожної темою самостійного опрацювання студентом складається короткий опорний конспект в рукописному вигляді.

Рекомендована література

1. Закон України «Про страхування» в редакції Закону від 28.12.2015 // <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
2. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» в редакції Закону від 01.01.2016 // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
3. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій. Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2007. – 328 с.
4. Діденко Ю.Ю. Фінанси страхових організацій. Навчальний посібник / Ю.Ю. Діденко, О.О. Бондар. – Харків: ХАІ, 2014. – 135 с.
5. Основи актуарних розрахунків: Навчально-методичний посібник / С.М. Лаптев, В.І. Грушко, М.П. Денисенко та ін. – К.: Алерта, 2004. – 328 с.
6. Страхування: Підручник / Керівник авт. колективу і наук. ред. Осадець С.С. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2002. – 599 с.